

teléseket az osztályellenség terjeszti Sepsiszentgyörgyön). Egy Kupán Géza nevű kisiparos, a hajdani fasiszta nyilas párt tagja azt mondta, hogy azt kívánja, hogy a Magyar Népköztársaságban új forradalom törjön ki, mert hátha Erdélyben is történne valami.

Ozsdolán, Gelencén és más Kézdivásárhely rajoni községekben az a hír terjedt el, hogy nem kell beszolgáltatni a húskvótát, mivel május 1-től megszüntetik. Egyes helységekből a klerikális reakció (a papság) tevékenységéről is érkeztek hírek. Például az Erdőszentgyörgy rajoni Bordos község katolikus papja azt mondta az istentiszteleten, hogy ez a rendszer a legbutább embereket helyezte vezetői tisztségbe, de hála az Úrnak, nagy részük börtönbe is került. A Kézdivásárhely rajoni Kézdiálbis³² községben Szabó Lajos református lelkész megállította az utcán a kultúrotthon igazgatóját, és arra kérte, hogy adja át a kulcsokat neki, ugyanis ő majd gondját viseli a kultúrotthonnak. A rajoni pártbizottságok politikai lépéseket tettek annak érdekében, hogy az agitátorok megfékezzék ezeket a híreszteléseket. A propagandistáinkat meg arra képeztük ki, hogy konferenciákat tartsanak ezekről a kérdésekről, és más politikai lépéseket is eszközöltünk.

A tájékoztatásért felelő instruktork
Csiszér Lajos

ANDJM, fond 1134, dos. 176/1957, 85–87. f. Géppel írt román nyelvű irat magyar fordítása.

71.

Jordáky Lajos kihallgatási jegyzőkönyve

Kolozsvár, 1957. április 9.

Gyanúsított Jordáky Lajos, született 1913. szeptember 6-án, Lajos és Katalin fiaként, egyetemi tanár, utolsó lakcíme Kolozsvár, Haşdeu [Kökert] utca 39.

A kihallgatás 11.30 órakor kezdődött, és 14.30-kor fejeződött be.

K.: Nyilatkozzon az RNK népi-demokratikus rendszer elleni tevékenységéről!

V.: Nem folytattam semmiféle rendszerellenes tevékenységet.

K.: Nyilatkozzon a magyar burzsoá nacionalistákkal fenntartott kapcsolatairól!

V.: A magyar burzsoá nacionalisták közül senkivel sem tartottam fenn kapcsolatot.

K.: A vizsgálat megfelelő mennyiségű anyaggal rendelkezik az ön magyar nacionalista tevékenységére vonatkozóan, ennek tagadása csak azt bizonyítja, hogy Ön nem hajlandó beismerni az Ön által elkövetett tetteket.

V.: Nem fejtettem ki semmiféle nacionalista tevékenységet.

K.: Nyilatkozzon részletesen Tamási Áron kolozsvári látogatásáról.³³

³² Az eredeti román nyelvű iratban tévesen szerepel Alunis: ilyen nevű település nem létezik a mai Kovászna megye területén. Feltehetően elírás történt, és Albis (Kézdiálbis) az említett település.

³³ Tamási Áron (1897–1966), író. Jogot végzett Kolozsváron, majd a Kereskedelmi Akadémián szerez diplomát (1922). 1922–1923-ban banktisztviselőként dolgozott Kolozsváron és Brassóban. 1922-től jelentek meg novellái. 1923–1925-ben az Amerikai Egyesült Államokban élt. 1926-tól újságíró Erdélyben, a kolozsvári

V.: Tamási Áronnal 1936-tól állók baráti kapcsolatban. Az 1945 és 1956 közötti időszakban egyáltalán nem találkoztunk, mivel ő 1944 után Magyarországon telepedett le. 1956 nyarán, romániai látogatásának hírére, üzentem neki a kolozsvári Magyar Színház művésznőjén, Poór Lilin³⁴ és Asztalos István³⁵ írón keresztül (akik épp Magyarországra látogattak), hogy amennyiben Kolozsvárt is útba ejtené, szálljon meg otthonomban. 1956 szeptemberében Tamási Áron táviratozott nekem Marosvásárhelyről, s közölte, hogy néhány napon belül Kolozsvárra érkezik. Októberben meg is érkezett feleségével együtt, és négy vagy öt napot nálam töltött. Részletesen beszélgettünk a magyarországi magyar irodalom problémáiról, irodalmi áramlatokról, és az ún. népi írók viszonyulásáról a szocializmushoz.

Ottlétének egyik napján meghívta lakásomra régi kolozsvári barátait, akikkel ugyanezeket a problémákat beszéltek meg. A beszélgetésen részt vettek Asztalos István, Balogh Edgár, Kacsó Sándor, Bartalis Sándor³⁶, Jancsó Béla³⁷ írók, a festő Nagy Imre, és néhányan a felsoroltak feleségei közül. Következő nap Tamási Áron meglátogatta Bányai Lászlót a Bolyai Egyetemen. Innen az Írószövetséghez ment, ahol körülbelül 40 író előtt beszélt az eszményeiről, a szocializmusról, s kijelentette, hogy meggyőződése szerint a fentebb említett narodnyik áramlat a magyar irodalom leginkább létjogosult irányzata. Ugyanakkor kijelentette, hogy véleménye szerint az egyedüli helyes út a szocializmus útja, de ezen belül az általa is képviselt irodalmi irányzatnak az eddigieknél nagyobb mozgásteret kellene biztosítani. Az

Újság munkatársa. Kapcsolatban állt az *Erdélyi Helikon*, a *Korunk* íróival, valamint a népi írókkal. 1934-ben tagja lett a *Válasz* szerkesztőségének. 1937-ben a Vásárhelyi Találkozó egyik főszervezője, 1942 novemberében a lillafüredi írótalálkozó résztvevője. 1944-ben települt át Budapestre. 1945–1947-ben a Nemzetgyűlés tagja, a Nemzeti Parasztpárt budapesti törvényhatósági bizottsági tagja. 1943–1949 között az MTA levelező tagja. 1954-ben Kossuth-díjat kapott és tagja lett a Nagy Imre által újjászervezett Hazafias Népfront Országos Tanácsának. 1956 szeptemberétől alelnöke az Írószövetség elnökségének. 1956. október 23-a után a népi írók közül elsőként tett hitet a forradalom mellett. Október 31-én beválasztották a Petőfi Párt néven újjáalakult Nemzeti Parasztpárt szellemi irányító testületébe. 1957 decemberében elhatározta magát a forradalomtól. Az Írószövetség 1959-es újjáalakításakor az alapító tagok között volt, az 1962. évi közgyűlésen a népi írók közül egyedül ő szólalt fel. 1963-ban a Béketanács elnökségi tagja lett. T. Á. az 1944-ben történt Magyarországra való áttelepülése után először 1956. október 15–18. között látogatta meg Erdélyt.

34 Poór Lili (1886–1962), színésznő. Janovics Jenő színiigazgató és filmrendező felesége. Budapesten végezte el a Színművészeti Akadémiát. 1910-ben a Kolozsvári Nemzeti Színházhoz szerződött, megszakítással (az 1934–1940 közötti években) a színház tagja volt, 1943-tól örökös tagja. Fellépett Erdély számos városában is. 1948-tól a Színművészeti Intézetben, majd emellett Józsa Béla Athenaeum műkedvelő színjátszó csoportjában tanított. Több némafilm sikere fűződik a nevéhez. A Román Népköztársaság érdemes művésze.

35 Asztalos István (1909–1960), író. Tizenhat évesen a Brassó–Bodzaforraduló-i vasútépítésnél munkás, 1934-től a Belga–Román Szövetségben dolgozik, 1938-ban jelenik meg első írása az *Ellenzék*-ben, melynek nyomán az Erdélyi Szépművészeti Céh egy kisregény megírására szerződteti. A II. világháború éveiben a *Termés* egyik szerkesztője. A háború után Kolozsváron a *Képes Újság*, a *Falvak Népe*, majd az *Utunk* szerkesztőségében dolgozik. 1957-től a *Napsugár* c. gyermeklap főszerkesztője. Több ízben néptanácsai képviselő. A Romániai Írók Szövetsége vezetőségi tagja. 1943-ban Baumgarten-díjjal, 1949-ben és 1953-ban Állami-díjjal tüntették ki.

36 Helyesen Bartalis János (1893–1976), költő. Kolozsváron és Budapesten tanító- és tanárképzőt végzett, klinikai tisztviselő Kolozsváron. Az Erdélyi Szépművészeti Céh adja ki első kötetét (*Hajh, rózsafa*), 1929-től a Kemény Zsigmond Társaság tagja. 1933-tól 1941-ig Ráckevén, Pilisvörösváron, Kiskőrösön tanároskodik, 1941-től 1959-ig a kolozsvári Egyetemi Könyvtár, ill. a Bolyai Tudományegyetem könyvtárosa. A második világháború előtti költészetének jellegzetes műfaja a bukolyika, 1945–1954: a teljes költői hallgatás éve, amit a kollektívált falut megjelenítő riportversek követnek.

37 Jancsó Béla (1903–1967), író, Jancsó Elemér irodalomtörténész bátyja. Életrajzi adatai in *RMIL*, II. kötet, 474–476. p.

egyik este Tamási Áron kisebb mulatságon vett részt a „Pescăruș” vendéglőben³⁸, ahol jelen voltak Bányai, Takács [Lajos], Bodor András, Márton Gyula, Demeter János, Balogh Edgár, Kacsó Sándor, valamint más professzorok és írók, és szabadon beszélgettek mindenféléről.

Egy másik nap Tamási a Bolyai Egyetem diákjaival találkozott. Ezt a találkozót Bányai, az egyetem rektora szervezte. Az egyetem nevében Szigeti József professzor köszöntötte az író, majd Tamási mesélt az életéről körülbelül fél órán keresztül. Ezt követően a diákok tettek fel különböző kérdéseket, s kérték Tamásit, hogy támogassa a kulturális kapcsolatok szorosabbra fűzését, hogy több MNK-i író látogasson el az országba előadásokat tartani. Ugyanakkor javasolták, hogy a magyarországi könyveket terjesszék nagyobb mértékben. Tamási Áron csak a MNK-ra vonatkozó kérdésekre válaszolt, kijelentve, hogy nem avatkozik az RNK magyar íróit érintő ügyekbe. Hozzátette, hogy a jövőben sokkal szorosabban kell együttműködniük a román és magyar íróknak. Ezekon kívül Tamási Áronnak és feleségének olyan programjai és beszélgetései is voltak, ahol én nem voltam jelen. 1956. október 24. előtt néhány nappal utaztak haza, kikísértem őket az állomásra. Az állomáson ott volt még egy diákcsoport a Bolyai Egyetemről.

K.: Mit tud mondani a Tamási Áron és a bolyais diákok vitájának hangulatáról?

V.: A hangulat akkor vált forrongóvá, amikor néhány diák nacionalista szemszögből kezdte felvetni a problémákat és a tömeg viharos tapsal üdvözölte ezeket a nacionalista megnyilvánulásokat. Főként Bartis Ferenc és még 2-3 diák beszélt ilyen értelemben.³⁹

K.: Ön fellépett ezzel a hangulattal szemben?

V.: Nem léptem fel ezzel a nacionalista légkörrel szemben.

Minekutána szóról szóra elolvastam a felvett jegyzőkönyvet, és meggyőződtem róla, hogy mindenben megfelel az általam elmondottaknak, fenntartom és aláírom mindezt.

Aláírás,
Jordáky

Kihallgató állambiztonsági tiszt
Ioan Oprea főhadnagy

ACNSAS, fond Penal, dosar 104, vol. 9, 56-58. f. Géppel írt román nyelvű jegyzőkönyv magyar fordítása.

38 Az Egyetem utcában lévő „Pescăruș” vendéglő volt a kolozsvári magyar irodalmi és művészeti élet egyik központja.

39 Bartis Ferenc (1936–2006), költő. 1956-ban a Bolyai Tudományegyetem hallgatója volt, októberben részt vett a Tamási Áronnal szervezett találkozón, november 1-jén pedig a házsongárdi temetőben tartott megemlékezésen. 1957. március 11-én letartóztatták, majd 1957. szeptember 25-én „nyilvános izgatás” miatt 7 év fegyházbüntetésre ítélték. 1962. október 4-én szabadult, majd 1968-tól az *Új Élet* szerkesztője volt. 1984-ben Magyarországra települt, Budapesten halt meg, 2006. június 9-én. 1956-os szerepéről lásd a *Börtönrácsok között Romániában* (Budapest, 1988) című kötetét.